

Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 30 juli 1914 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i förordningen angående utvidgad näringsfrihet.

Närvarande: herrar Petersson i Lidingö villastad, Lindhagen, Stärner, Gezelius, greve Lagerbjelke, Alexanderson, Johanson i Valared, greve Spens, Hult, Dahl, Pettersson i Södertälje, Pettersson i Bjälbo, Schotte, Olsson i Broberg, Persson i Norrköping och Olsson i See.

Genom en den 23 maj 1914 dagtecknad proposition, nr 56, vilken blivit hänvisad till lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bifogat utdrag av statsrådsprotokollet, begärt riksdagens yttrande över följande förslag till förändrad lydelse av §§ 26 och 31 i förordningen angående utvidgad näringsfrihet:

§ 26.

Mom. 1. På särskild prövning av Kungl. Maj:t eller, i fall som avses i mom. 3 av denna §, av överståthållarämbetet eller Kungl. Maj:ts befallningshavande skall bero, om utländsk man eller kvinna må här i riket idka handels- eller fabriksrörelse, hantverk eller annan hantering.

Utlännings ansökning om Kungl. Maj:ts tillstånd till utövande av näring skall, innefattande uppgift på den stad eller ort å landet, där rörelsen eller hanteringen må idkas, göras i Stockholm hos överståthållarämbetet och i andra orter hos Kungl. Maj:ts befallningshavande med bifogande av

a) betyg att den sökande är myndig och äger god frejd samt

b) vederhäftig borgen eller annan säkerhet för utskylder till staten och kommunen under tre år.

Sedan ytterligare upplysningar om den sökande, där sådana finnas nödiga, ävensom vederbörandes förklaringar blivit infordrade, har överståthållarämbetet eller Kungl. Maj:ts befallningshavande att med eget utlåtande insända samtliga handlingarna till finansdepartementet.

Mom. 2. Ej må utlänning, även om han undfått tillstånd till utövande här i riket av handel eller annan näring, idka gårdfarihandel, som i § 9 mom. 4 avses, eller användas såsom biträde vid dylik handel, vare sig den sker för svensk eller utländsk mans räkning.

Ej heller må utlänning, även om han undfått tillstånd som nyss är sagt, verkställa realisation, som avses i § 9 mom. 3, eller användas som biträde vid dylik försäljning, vare sig den sker för svensk eller utländsk mans räkning, utan att Kungl. Maj:t på grund av ingången traktat därtill givit lov. Sådant lov sökes av utlänning i enahanda ordning, som i mom. 1 av denna § sägs; och gälle i övrigt härom i tillämpliga delar de föreskrifter, som i § 9 äro meddelade.

Mom. 3. Utlänning, som vill här i riket under kringresande eller kringvandrande idka hantverk eller annan hantering, skall därtill söka tillstånd, i Stockholm hos överståthållarämbetet och i övriga orter hos Kungl. Maj:ts befallningshavande i det län, där hanteringen är avsedd att utövas; och böra de legitimationshandlingar, sökanden vill åberopa, vid ansökningen fogas.

Den ämbetsmyndighet, hos vilken ansökningen göres, pröve, huruvida för den eller de orter, som ansökningen avser, behov av dylik hantering föreligger, så ock legitimationshandlingarnas innehåll samt i övrigt förekommande omständigheter. Därest vid sådan prövning det sökta tillståndet beviljas, skall i beviset därom intagas föreskrift om den tid, tillståndet gäller, vilken tid ej må utsträckas utöver ett kalenderår, ävensom fullständig beskrivning på sökandens utseende jämte uppgift om sökandens ålder, födelseort, nationalitet samt senaste utländska boningsort; och bör till polis- och kommunalmyndigheternas efterrättelse i länskungörelserna införas tillkännagivande om det meddelade tillståndet.

Bevis om tillstånd, som enligt detta mom. meddelats, skall i huvudskrift eller styrkt avskrift vid hanterings utövande ständigt medföras för att på anfordran uppvisas.

Tillstånd enligt detta mom. kan av den myndighet, som meddelat tillståndet, återkallas när helst skäligh anledning därtill förekommer; dock att återkallelsen, som bör införas i länskungörelserna, ej må träda i kraft förr än den, som undfått tillståndet, av återkallelsen erhållit del.

Är sökande missnöjd med överståthållarämbetets eller Kungl. Maj:ts befallningshavandes beslut i ärende, som i detta mom. avses, må besvär

över beslutet anföras hos kommerskollegium; och skola besvären, vid talans förlust, till kommerskollegium ingivas före klockan tolv å trettionde dagen efter det sökanden av beslutet erhållit del.

Över kommerskollegii beslut må ej klagan föras.

§ 31.

Idkar utan i vederbörlig ordning erhållet tillstånd utlänning handel eller annat näringsyrke, eller överskrider han det tillstånd, honom meddelats, eller i övrigt felar mot de i denna förordning givna föreskrifter, är han förfallen till böter enligt § 18; och må allmän åklagare av olovliga till salu hållna varor eller, i fall varom i § 26 mom. 3 sägs, av redskap och verktyg, som användas vid olovlig hanterings utövande, till säkerhet för gäldande av högsta bötesbeloppet, femhundra kronor, och för ersättningar, som kunna den brottslige intill ett belopp av tvåhundra kronor ådömas, anhålla, därest annan säkerhet därför icke ställes, så mycket som skäligen kan anses i värde motsvara högst sjuhundra kronor; dock att, om sådant beslag må äga bestånd, åtal mot vederbörande ofördröjligen skall anställas.

Böter enligt denna § fördelas på enahanda sätt, som i § 23 är sagt; och gäller jämväl om böternas förvandling vad där stadgats.

Beträffande grunderna för här föreliggande förslag har statsrådet och chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet den 23 maj 1914 anført, bland annat, följande:

Utskottets
yttrande.

»Om den rätt till idkande av handel eller annat näringsyrke, som kan förvärfvas av utlänning, är stadgat i §§ 25—31 av förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864. Huvudbestämmelserna innehållas i § 26. I förordningen, sådan den ursprungligen lydde, motsvarades sistnämnda paragraf av §§ 26 och 27; enligt dessa paragrafer skulle det på särskild prövning i varje fall bero, om utländsk man eller kvinna, som erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd att i riket vistas, finge här idka handels- eller fabriksrörelse, hantverk eller annan hantering. Vid ansökning därom skulle fogas myndighetsbevis, frejdbetyg samt säkerhet för utskylder till staten och kommunen under tre år. Skulle handel, fabriks- eller hantverksrörelse idkas i stad, kunde överståthållarämbetet eller Kungl. Maj:ts befallningshavande meddela tillstånd; där anledning förekom mot bifall till ansökningen, borde emellertid ärendet hänskjutas till Kungl. Maj:ts avgörande. Gällde ansökningen utövande av närings-

yrke i köping eller på landet, underställdes densamma alltid Kungl. Maj:ts omedelbara prövning.

Genom förordningen den 20 juni 1879 om ändring av vissa paragrafer i näringsfrihetsförordningen sammanfördes §§ 26 och 27 till en enda paragraf med nummerbeteckningen 26; i § 26 stadgades nu, att frågan, huruvida utlänning skulle äga här i riket idka handels- eller fabriksrörelse, hantverk eller annan hantering, alltid skulle bero på prövning av Kungl. Maj:t. Ansökning därom skulle innefatta uppgift på den stad, köping eller ort å landet, där rörelsen eller hanteringen skulle idkas, ävensom huruvida sökanden önskade att utom den ort, där hans bosättning skulle ske, själv eller genom annan kringföra och annorlunda än å marknad till salu utbjuda varor. Där ansökning om tillstånd för sökanden att även utom bosättningsorten idka handel av Kungl. Maj:t bifölles, skulle sökanden vara skyldig att hos vederbörande i mantalsskrivningsorten göra anmälan samt att medföra intyg om verkställd sådan anmälan eller ock vederbörande ämbetsmyndighets för ändamålet utfärdade pass. — Bötesmaximum enligt § 18, förut tvåhundra kronor, höjdes till femhundra kronor; och jämlikt § 23 skulle böterna, som enligt paragrafens ursprungliga lydelse tillfallit kronan, fördelas lika mellan kronan och åklagaren. I fråga om ansvar för förseelse, som utlänning begått, blev i § 31, jämte det hänvisning till §§ 18 och 23 meddelades, tillika stadgat, att då varor olovligen hölles till salu, allmän åklagare ägde att därav anhålla så mycket, som kunde anses erforderligt till säkerhet för gäldande av de bötes- och ersättningsbelopp, som kunde ådömas, dock att, om sådant beslag skulle äga bestånd, åtal ofördröjligen skulle anställas.

Då emellertid de skärpta bestämmelser, som sålunda meddelats, befunnos icke vara till fyllest, gjordes genom förordningen den 23 september 1887 ytterligare ändring i hithörande föreskrifter. I ett till § 26 fogat nytt stycke, mom. 2, stadgades, att det skulle vara utlänning, även om han undfått tillstånd till idkande av handel eller annan näring, förbjudet att själv eller genom annan utom den ort, tillståndet gällde, idka försäljning av varor annorledes än å marknad; icke heller finge utlänning användas till biträde vid gårdfarihandel eller vid realisation. Jämlikt § 23 skulle böter, som ådömts enligt näringsfrihetsförordningen, tillfalla med en tredjedel kronan och med två tredjedelar åklagaren.

Sitt nuvarande innehåll fick § 26 genom förordningen den 30 juni 1893. Enligt mom. 2 må utlänning, även om han undfått tillstånd till utövande här i riket av handel eller annan näring, icke idka gårdfarihandel eller användas såsom biträde vid dylik handel; ej heller må ut-

länning verkställa eller användas som biträde vid realisation, utan att Kungl. Maj:t på grund av ingången traktat därtill givit lov. — Den avfattning, som enligt förordningen den 4 december 1908 gavs åt § 26, skiljer sig från lydelsen enligt 1893 års förordning allenast därutinnan, att de i mom. 2 omförmälda författningsrum citeras med den ändrade numrering, som de genom förordningen av 1908 bekommit.

Tillika erhöll § 31 genom nämnda förordning den 30 juni 1893 sin nuvarande lydelse. I fråga om beslag gäller, att allmän åklagare må av olovligen till salu hållna varor, till säkerhet för gäldande av högsta bötesbeloppet, femhundra kronor, och för ersättningar, som kunna den brottslige intill ett belopp av tvåhundra kronor ådömas, anhålla, därest annan säkerhet därför icke ställes, så mycket som skäligen kan anses i värde motsvara högst sjuhundra kronor.

Slutligen må nämnas, hurusom förordningen om utsträckt frihet för Kungl. Maj:ts norska undersåtar att här i riket driva näring med mera den 4 juni 1868 ävensom motsvarande § 32 av näringsfrihetsförordningen blivit genom särskilda under år 1906 utfärdade författningar upphävd.

Den utveckling, som ägt rum på förevarande område, innebär således huvudsakligen, att den av utlänningar bedrivna ambulatoriska handeln till en början reglerats genom särskilda bestämmelser utöver de för utlänningars fasta handel gällande, men slutligen ansetts böra helt och hållet förbjudas. De skäl, som därvid varit bestämmande, torde emellertid i det väsentliga äga giltighet även beträffande hantverk och annan hantering, som av utlänningar under liknande förhållanden, således under kringresande eller kringvandrande här i riket, utövas. Visserligen synes mig ett absolut förbud mot sådant ambulatoriskt näringsidkande icke böra, åtminstone för närvarande, meddelas, om det också torde kunna ifrågasättas, huruvida något verkligt behov av sådan yrkesutövning inom landet föreligger. Men att för dylik ambulatorisk yrkesutövning införa en särskild kontroll, strängare än den som gäller för samma näringsfång då de bedrivs å viss bestämd ort, lär vara desto mera angeläget, som ifrågavarande grupper av utländska kringvandrande torde till en icke ringa del utgöras av tvivelaktiga, mindervärdiga eller rent av samhällsfarliga element. Utan tvivel träffas bland omförmälda utlänningar många redbara och skötsamma yrkesutövare, men lika visst torde vara, att för andra det uppgivna yrket allenast är en förevändning och täckmantel för bettlande, lösdriveri eller ett eller annat slag av kriminell verksamhet. Det kringströvande levnadssättet är till själva sin art sådant, att detsamma å ena sidan för

vissa individer innebär starka frestelser till lättja och oärlighet samt å andra sidan försvårar kontrollen från samhällets sida. Till detta förhållande har i lagstiftningen på olika sätt tagits hänsyn. Här tillåter jag mig endast att erinra, hurusom i det förslag till lag angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas, som av chefen för civildepartementet förut denna dag anmälts inför Kungl. Maj:t, är stadgat, att utlänning, som under vandring från ort till annan söker sin utkomst genom utförande av musik, förevisande av djur eller annan dylik sysselsättning, må från riket utvisas. Sådan sysselsättning är givetvis icke hänförlig till de näringsfång, som 1864 års förordning avser; men bland de i riket ambulerande utländska hantverkarna finnas säkert åtskilliga, vilkas yrkesutövning i lika grad som dylikt musikutförande och djurförevisande torde vara att anse egentligen endast som ett nödtorftigt maskerat tiggeri.»

Då det gäller att för vårt land finna ett lämpligt och effektivt kontrollsystem, avseende utlänningar, som under ambulerande idka hantverk eller annan hantering, synes det ligga närmast att tillse, huruvida icke de föreskrifter, som i § 9 av näringsfrihetsförordningen äro meddelade beträffande svenska gårdfarihandlars näringsutövning, kunna med nödiga modifikationer göras tillämpliga även på den av utlänningar idkade yrkesverksamhet, som nu är i fråga. Enligt nämnda paragraf åligger svensk medborgare, som vill bedriva gårdfarihandel, att därtill utverka sig Kungl. Maj:ts befallningshavandes tillstånd. Vad utlänning beträffar, gäller visserligen för närvarande, att där sådan har för avsikt att här i riket idka näringsyrke, tillstånd alltid sökes hos Kungl. Maj:t. Här må emellertid erinras, att då kommerskollegium avgav infortrat utlåtande över riksdagens skrivelse den 1 maj 1886, vilken skrivelse gav anledning till nyssnämnda förordning den 23 september 1887 angående vissa ändringar i näringsfrihetsförordningen, kollegium väl ansåg, att utlännings rätt att här i riket idka handel fortfarande skulle bliva beroende på prövning av Kungl. Maj:t, men därjämte tillstyrkte, att om utlänning, som fått dylikt tillstånd, ville idka gårdfarihandel, dylik ansökning skulle prövas av överståthållarämbetet eller Kungl. Maj:ts befallningshavande. I omnämnda nådiga brev den 11 oktober 1901 antyddes ock, att i fråga om vissa näringsfång, som vore av mera tillfällig beskaffenhet och utövades i ringa omfattning, det skulle kunna vara tillräckligt, att tillstånd till deras idkande bleve meddelat av Kungl. Maj:ts befallningshavande eller annan lokal myndighet. I nyssberörda, med föranledande av nämnda nådiga brev avgivna yttranden har i allmänhet förordats, att ansökning

om tillstånd för utlänning att utöva ifrågavarande ambulatoriska verksamhet skall avgöras av Kungl. Maj:ts befallningshavande; i ett av dessa yttranden har emellertid föreslagits, att central myndighet, exempelvis kommerskollegium, i ett annat, att underordnad polismyndighet skall meddela tillstånd. För min del anser jag, särskilt med hänsyn till att ifrågavarande yrkesidkare i regel torde driva sin verksamhet i skäligen ringa omfattning, det vara med sakens natur mest överensstämmande, att prövningen av dessa frågor uppdrages åt Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Även i övrigt synes mig den i § 9 mom. 4—6 stadgade ordning lämpligen kunna i sina huvuddrag vinna tillämpning i fråga om utlännings under ambulerande utövade hantverk eller hantering. Därvid torde emellertid den i nämnda paragraf intagna föreskrift om företeende av vissa angivna intyg böra utbytas mot ett allmänt stadgande, att sökande utlänning bör ingiva de legitimationshandlingar, han vill till stöd för ansökningen åberopa; att de ingivna handlingarna skola äga nödig fullständighet, ligger i sökandens eget intresse. Prövningsmyndigheten bör i första rummet taga hänsyn till, huruvida något behov av den av sökanden idkade hantering är för handen inom det område, som ansökningen avser. Att ett sådant behovs förefintlighet är huvudbetingelsen för meddelande av tillstånd, ligger ju i sakens natur, men synes likväl böra, utländska yrkesidkare till kännedom, bestämt utsägas i lagtexten. Om tillstånd beviljas, har myndigheten att därom utfärda bevis, med föreskrift om den tid tillståndet gäller; längden av sagda tid bestämmes efter omständigheterna, men får ej överstiga ett kalenderår. Vidare bör i beviset intagas utlänningsens signalement jämte uppgift om utlänningsens ålder, födelseort, nationalitet samt senaste utländska boningsort. Vad i fjärde och följande moment av nämnda § 9 är stadgat om medförande och uppvisande av tillståndsbevis, om prövningsmyndighets rätt att återkalla meddelat tillstånd samt om vissa uppgifters införande i länskungörelserna synes ock böra gälla. Talan, som av utlänning fullföljes mot prövningsmyndighets beslut, torde böra avgöras av kommerskollegium såsom sista instans. — Ett sådant kontrollsystem som det av mig nu föreslagna skulle i det väsentliga komma att överensstämma med vad som för Tyska riket stadgats i *Gewerbeordnung* samt omförmälda kungörelse av den 27 november 1896.

Såsom redan nämnts, äger enligt näringsfrihetsförordningens § 31 allmän åklagare att till säkerhet för böter och ersättningar anhålla olovliga saluhållna varor intill visst värde. Från åklagarehåll har hemställts, att liknande måtte stadgas även i fråga om verktyg, som vid

olovlig hantering användas. Denna hemställan anser jag mig böra förorda. Det skäl, som föranlett den nu gällande bestämmelsens införande, nämligen svårigheten att eljest förmå tilltalad utlänning att inställa sig till svaromål inför domstol, måste även tala för, att bestämmelsens tillämplighet utsträcket på sätt nu nämnts; givetvis komme ifrågavarande kontrollbestämmelser att därigenom vinna en väsentligen ökad effektivitet.

I överensstämmelse med de grunder, jag nu angivit, har jag låtit inom finansdepartementet utarbeta förslag till förändrad lydelse av §§ 26 och 31 i förordningen angående utvidgad näringsfrihet, över vilket förslag kommerskollegium avgivit infordrat utlåtande.»

Slutligen har departementschefen erinrat, hurusom det förslag till lag om förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas, som innefattas i en annan av Kungl. Maj:t till den nu samlade riksdagen avlåten proposition, i anslutning till nu ifrågavarande förslag innehåller, att utlänning, som dömts för det han, utan vederbörligt tillstånd, här i riket under kringresande eller kringvandrande idkat hantverk eller annan hantering, kan av Kungl. Maj:ts befallningshavande utvisas.

Utskottet har vid granskning av propositionen icke funnit anledning till anmärkning eller erinran; och får utskottet alltså hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen vid granskning av det i Kungl. Maj:ts förevarande proposition framlagda förslaget icke funnit anledning till anmärkning eller erinran.

Stockholm den 24 juli 1914.

På lagutskottets vägnar:

ALBERT PETERSSON.